

Danmarks mikrobiologiske Selskab¹

Danmarks første mikrobiolog var zoologen og botanikeren O.F. Müller (1730-84), der studerede og beskrev det mikroskopiske dyre- og planteliv i vandet og bl.a. dannede de stadigt gyldige slægtsnavne *Vibrio* og *Volvox*. Müller var imidlertid længe en enlig stjerne på det mikrobiologiske firmament i Danmark, og først ca. 100 år senere - efter infektionslærens gennembrud - begyndte den eksperimentelle mikrobiologi at gøre sig gældende herhjemme.

På det medicinske område var lægen C.J. Salomonsen (1847-1914) pioner; hans studier over blodets forrådnelse (1877) er den første danske bakteriologiske disputats. Han udnævntes 1883 til docent i medicinsk bakteriologi ved Københavns Universitet og tog senere initiativet til oprettelsen af Statens Serum Institut (1902), hvis første direktør han var.

Omtrent samtidig grundlagdes veterinær bakteriologien, hvis førende skikkelse gennem mange år var Bernhard Bang (1848-1932). Han vandt international anerkendelse ved sine undersøgelser over kvægtuberkulosen og påviste sammen med V. Stribolt (1868-1907) *Brucella abortus* som årsag til smitsom kastning hos kvæget. Han var leder af den bakteriologiske afdeling ved Landøkonomisk Laboratorium 1885-1922 og professor ved Veterinær- og Landbohøjskolen 1892-1914.

Inden for plantepatologien, som på mange punkter viser berøring med mikrobiologien, havde botanikeren Emil Rostrup (1831-1907) i en årrække som seminarielærer arbejdet med planternes snyltesvampe. Som en anerkendelse af hans fortjenester, ansatte landbohøjskolen ham 1883 som docent (senere professor) i en nyoprettet stilling i plantepatologi. Ejendommeligt nok er Salomonsen's lærestol i medicinsk bakteriologi og Rostrup's i plantepatologi, som begge er oprettet i 1883, på hvert sit felt de ældste lærestole i verden.

Udforskningen af mikroorganismernes rolle i gæringsindustrien begyndte herhjemme også omkring 1880. Det store navn er her botanikeren Emil Chr. Hansen (1842-1909), som 1879 udnævntes til forstander for Carlsberglaboratoriets fysiologiske afdeling. Ved indgående studier påviste han, at øllets "sygdomme" ikke altid skyldes bakterieinfektion, som Pasteur havde vist, men også kunne bero på indblandingen af uønskede typer af gærsvampe. Hans indførelse af renkulturer af gær ved Carlsbergbryggerierne i 1883 indledte en ny æra i ølbrygningen.

I nær tilslutning til Hansen's gæringsundersøgelser fulgte mælkebakteriologiens grundlæggelse ved landbrugskemikeren M.V.S. Storch (1837-1918), som var forstander for Forsøgslaboratoriets kemiske afdel og i 1892 blev professor ved Landbohøjskolen. Af hans undersøgelser må navnlig fremhæves hans studier over bestemte mælkesyrebakteriers betydning for smørproduktionens

---

¹ Denne tekst er forfattet i 1974 af Niels Fabritius Buchwald (1898-1986). Buchwald var én af grundlæggerne af Danmarks Mikrobiologiske Selskab, og teksten er skrevet på opfordring af the American Society for Microbiology i anledning af ASMs 75-års jubilæum.

smag og ensartethed og hans isolation af disse bakterier til fremstilling af "syrevækkere" ved smørfremstillingen.

Som grundlægger af jordbundsmikrobiologien i Danmark må nævnes forstmanden P.E. Müller (1840-1926), der 1872-82 var professor i skovbrug ved Landbohøjskolen. Ved sine nu klassiske undersøgelser over danske skovjorder (1878 og 1884) påviste han, at muld og mor især adskiller sig fra hinanden ved vidt forskellige typer af svampemycel og mulden desuden ved at besidde et rigt dyreliv, nemlig regnorme, medens moren er meget fattig på dyr.

Den danske forskning inden for de meget forskellige mikrobiologiske områder skred i mange år frem, uden at der var noget større fællesskab mellem forskerne, endside noget fællesorgan, som forbandt dem med hinanden. Navnlig var kontakten mellem mikrobiologer (bakteriologer) inden for den humane medicin og veterinærmedicinen på den ene side og mikrobiologer (incl. mykologer) inden for botanikken på den anden side yderst ringe.

Den første mikrobiolog, der stærkt følte savnet af et sådant fællesskab, var den botaniske mikrobiolog Erik J. Petersen (1894-1971). Som mikrobiologistuderende deltog han 1917 i et kursus i medicinsk bakteriologi under ledelse af professor Salomonsen og kom herved til at nære beundring for den medicinsk-bakteriologiske forskning, men samtidig forbavsedes han høfligt over mange medicineres ukendskab til almindelig mikrobiologi og biologiske forhold i det hele. Erik J. Petersen var 1923-46 leder af den bakteriologiske afdeling ved Planteavlslaboratoriet i Lyngby og 1942-65 docent, fra 1950 professor i mikrobiologi ved Landbohøjskolen. Han har navnlig indlagt sig stor fortjeneste ved sine studier over *Azotobacter*.

Det første tilløb til et nærmere samarbejde mellem mikrobiologier gjordes på et møde på Carlsberg Laboratorium i marts 1941 under forsæde af professor Ø. Winge (1886-1967), kendt bl.a. for sine genetiske og biokemiske studier over gærsvampe. På mødet, hvori også Erik J. Petersen deltog, drøftedes et forslag om at udgive et "Acta Microbiologica Scandinavia". Spørgsmålet ventileredes i de øvrige nordiske lande, men interessen var under de daværende krigsforhold ikke særlig stor; navnlig var man betænkelig m.h.t. tidsskriftets økonomiske basis, og forslaget henlagdes sluttelig til "bedre tider". Erik J. Petersen fremsatte da et andet forslag, navnlig at stifte en dansk forening for mikrobiologi. Selv om der fra visse ledende mikrobiologers side vistes stor sympati for tanken, var de fleste dog af den mening, at Danmark havde foreninger nok. I 1947 skulde der afholdes en international mikrobiologiske kongres i København, den første i mange år, og til forberedelse af denne nedsattes i sommeren 1946 et arbejdsudvalg, og da der formelt skulle stå en organisation bag kongressen, konstituerede udvalget sig som "Dansk Mikrobiologforening". Efter kongressen opløstes foreningen, men den trådte atter i funktion ved forberedelsen af den danske deltagelse i de mikrobiologiske kongresser i Rio Janeiro 1950 og Rom 1954. Da tiden for den næste kongres, der skulde afholdes i Stockholm 1958, nærmede sig, trådte den formelt eksisterende forening, d.v.s. arbejdsudvalget, atter sammen den 28. marts 1957 til orienterende møde på professor K.A. Jensen's Institut for almindelig Patologi. På mødet besluttede man nu efter forslag af prof. Erik J. Petersen, støttet af direktør Thorvald Madsen,

prof. K. Erik Jensen og laboratorieforsker Albert Hansen, at man nu for alvor skulle forsøge at stifte en fast organisation omfattende medlemmer fra alle de mange mikrobiologiske arbejdsområder. Der nedsattes et tremandsudvalg med prof. Erik J. Petersen som formand [De to øvrige var direktør Albert Hansen og dr. med. Riewerts Eriksen.], som fik til opgave at sondere stemningen for dannelsen af en sådan forening, dels at udarbejde forslag til love og fremsætte forslag til foreningens navn. Fra visse sider tvivlede man på, at der [ikke] var mikrobiologer nok, eller frygtede, at foreningen ville få medicinsk slagside. Det gik helt anderledes. Tilslutningen var så stor, at man den 28. april 1958 kunne indkalde til stiftende generalforsamling - med en deltagelse på omkring 80 mikrobiologer. Lovene blev vedtaget, og ligeså udvalgets foreslåede navn for foreningen, "Danmarks mikrobiologiske Selskab". I anerkendelse af det store og fortjenstfulde arbejde, prof. Erik J. Petersen havde udført, valgtes han til selskabets formand og genvalgtes senere to gange, og da han endelig gik af som formand i 1964, udnævntes han til æresmedlem, selskabets første. Medlemsantallet var da vokset til ca. 215. Overlæge P. Krag, Serumintitutet, fungerede derefter som formand og efterfulgtes af professor, dr. J. Hedegard, Mikrobiologisk Laboratorium ved Danmarks tekniske Højskole. Da denne trådte tilbage 197?, afløstes han af den nuværende formand, dr. med. K. Riewerts Eriksen, Institut for medicinsk Mikrobiologi, Københavns Universitet. Selskabet talte pr. 1. januar 1974 ?? medlemmer.

N.F. Buchwald

25.7.1974